

ถอดบทเรียนวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในศรีลังกา

ศรีลังกาหนึ่งในประเทศหมู่เกาะทางตอนใต้ของเอเชียแถบมหาสมุทรอินเดีย มีประชากรราว ๒๒ ล้านคน ภายใต้การนำโดยประธานาธิบดี โกตาบายา ราชปักษา กำลังได้รับผลกระทบจากการบริหารเศรษฐกิจของรัฐบาล จึงทำให้เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่ของประเทศ นับตั้งแต่ได้รับเอกราชจากสหราชอาณาจักรในปี พ.ศ.๒๔๙๑ ทำให้ชาวศรีลังกาต้องเผชิญกับภาวะขาดแคลนสินค้าข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็น เช่น น้ำตาล ยารักษาโรค รวมไปถึงน้ำมันและเชื้อเพลิง เกิดภาวะอัตราเงินเฟ้อโดยค่าเงินรูปีของศรีลังกาดตกต่ำลงมากถึง ๓๐% เมื่อเทียบกับดอลลาร์สหรัฐฯ ภาวะระบบสาธารณสุขกำลังล่มสลาย และการประกาศไม่จ่ายไฟฟ้าเป็นเวลา ๑๓ ชั่วโมงต่อวัน จากสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ นำมาสู่การรวมตัวกันประท้วงครั้งใหญ่ของประชาชนลุกลามบานปลายไปเป็นเหตุการณ์จลาจลในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้รัฐบาลต้องส่งกำลังทหารออกมาควบคุมฝูงชน

ที่มาของวิกฤตเศรษฐกิจครั้งใหญ่

ศรีลังกาเคยเป็นประเทศดาวรุ่งพุ่งแรงแห่งเอเชียใต้ที่มีเศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดด ด้วยตัวเลขของ GDP แต่ละปีสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ.๒๕๔๙ เทียบกับพ.ศ.๒๕๕๗ ตัวเลข GDP ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๔๓๖ ดอลลาร์สหรัฐฯ และเป็น ๓,๘๑๙ ดอลลาร์สหรัฐฯ ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นตัวเลขที่สูงมาก และในปี พ.ศ.๒๕๖๒ ศรีลังกายังได้รับการยกระดับทางเศรษฐกิจจากธนาคารโลกให้ไปอยู่ในกลุ่มประเทศ “รายได้ปานกลางระดับบน (Upper middle-income)” ซึ่งมีสถานะเทียบเท่ากับประเทศไทย แต่สถานการณ์ในปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จนกลายเป็นวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งมีผลพวงจากประเด็นสำคัญต่าง ๆ ดังนี้ ๑) การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ๒) ปัญหาการคอร์รัปชัน ๓) การประกาศลาออกจากตำแหน่งของคณะรัฐมนตรีและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคร่วมรัฐบาลร่วม ๔๐ คน ๔) ความขัดแย้งของอำนาจทางการเมืองที่เรื้อรังมากกว่า ๑๐ ปี ๕) การพึ่งพาเงินกู้จากต่างประเทศมากเกินไป ๖) ผลกระทบจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่น ๆ ที่ทำให้ราคาสินค้าพุ่งสูงขึ้น และ ๗) การบริหารงานอย่างไม่มีประสิทธิภาพในระบบการปกครองแบบเครือญาติของตระกูลราชปักษา ซึ่ง

ควมตำแหน่งทางการเมืองของประเทศทั้งพี่และน้อง โดยตำแหน่งประธานาธิบดี คือ “โกตาบายา ราชปักษา” ซึ่งเป็นน้องชายของนายกรัฐมนตรี “มหินทรา ราชปักษา” แต่อย่างไรก็ตามปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจใน ศรีลังกาไม่ได้มีสาเหตุมาจากการบริหารงานของตระกูลราชปักษาเพียงอย่างเดียว เพราะตลอดในช่วง ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมานโยบายทางเศรษฐกิจของศรีลังกาและความขัดแย้งอำนาจทางการเมืองศรีลังกาของสองตระกูลการเมืองระหว่าง “ราชปักษา” และ “สิริเสนา” คานอำนาจกันเพราะเมื่อตระกูลใดตระกูลหนึ่งขึ้นมาจะมีอำนาจก็จะไปยกเลิกโครงการที่ทำไว้ของอีกตระกูล ซึ่งเป็นโครงการสาธารณูปโภค ที่ได้กู้ยืมเงินจากมหาอำนาจต่าง ๆ เช่น อินเดีย จีน และญี่ปุ่น โดยโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ได้รับผลตอบแทนที่อกเงยจากการดำเนินการแต่อย่างใด และอาจเป็นการเข้ามามีอิทธิพลของชาติมหาอำนาจ เช่น การกู้เงินจากจีนเพื่อสร้างสนามบิน Mattala Rajapaksa International Airport หรือการกู้เงินจากญี่ปุ่น เพื่อสร้างรถไฟไฟฟ้าในกรุงโคลัมโบ เป็นต้น อีกทั้งการบริหารประเทศของศรีลังกาตลอด ๔๐ ปีที่ผ่านมา กระบวนการพัฒนาประเทศ ในโครงการต่าง ๆ ได้พึ่งพาเงินกู้จากต่างประเทศมากเกินไป และแบกรับภาระหนี้สินเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งรายได้ของประเทศไม่เพียงพอต่อรายจ่ายจึงทำให้ศรีลังกาพบกับปัญหาการผิดนัดชำระหนี้

ผลกระทบจากวิกฤตภายนอกกับนโยบายของรัฐ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ที่กระทบทุกมิติในระดับโลก และประเทศศรีลังกาซึ่งมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากการส่งออกและการท่องเที่ยวถึง ๓๕ % ของ GDP โดยสินค้าที่ส่งออกคือ สินค้าเกษตร เช่น ยางพารา มะพร้าว ชา และการรับจ้างผลิตเสื้อผ้าต่าง ๆ รวมไปถึงเป็นประเทศที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั่วโลก ผลพวงจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นทำให้การบริหารงานของรัฐบาลต้องดำเนินการออกนโยบายใหม่เพื่อเยียวยาประชากรในประเทศ แต่ไม่ได้ทำการฟื้นฟูเศรษฐกิจไปควบคู่พร้อมกัน โดยเริ่มต้นนโยบายจากประชาชนมด้วยการลดภาษี จาก ๑๕% เหลือ ๘% ยกเลิกการเก็บภาษีก่อสร้างจากภาคธุรกิจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้รายได้ของรัฐบาลมีจำนวนน้อยลง

ต่อมาในช่วงเดือน เมษายน พ.ศ.๒๕๖๔ รัฐบาลได้ออกนโยบายให้ประเทศศรีลังกาเป็นประเทศออร์แกนิก (organic) คือ ห้ามให้เกษตรกรใช้และนำเข้าปุ๋ยหรือเคมีทางการเกษตรเพื่อลดการรั่วไหลของเงินตราและเป็นการปฏิรูปการเกษตรภายในประเทศ แต่ผลที่ตามมาคือกลายเป็นผลเสีย คือ ปริมาณสินค้าทางการเกษตรลดลงถึง ๓๐% เพราะรัฐบาลได้ประกาศสั่งห้ามใช้สารเคมีแต่ไม่ได้มีการให้ความรู้แก่เกษตรกรหรือการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับเกษตรออร์แกนิก นโยบายดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไปในเวลาต่อมา แต่อย่างไรก็ตามได้ส่งผลกระทบต่อเป็นลูกโซ่ สินค้าเกษตรส่งออกมีปริมาณน้อยลงจึงทำให้รายได้เข้าประเทศน้อยลงตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม เมื่อผลผลิตทางเกษตรไม่เพียงพอจึงต้องนำเข้าสินค้าทางการเกษตรจากต่างประเทศ รัฐบาลจึงต้องมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นในช่วงจังหวะที่ราคาสินค้าทั่วโลกได้รับผลกระทบต่อเนื่องมาจากปัญหาวิกฤตสงครามรัสเซีย-ยูเครน ราคาสินค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้นเป็นเท่าตัวจึงเกิดเป็นภาวะเงินเฟ้อ

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ทำให้ปัจจุบันศรีลังกาต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ จากเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ.๒๕๖๒ มีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศ จำนวน ๘,๘๖๔ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงเหลือ ๒,๓๖๑ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕ จึงทำให้ประชากรชาวศรีลังการวมตัวกันออกมาประท้วงการบริหารงานของรัฐบาลตระกูล

“ราชปักษา” เพราะสถานการณ์เศรษฐกิจภายในประเทศแยลงมากขึ้นเรื่อย ๆ ประชาชนต้องต่อคิวซื้อน้ำมัน รัฐบาลประกาศไม่จ่ายกระแสไฟฟ้า ๑๓ ชั่วโมงต่อวันเพื่อจำกัดการใช้พลังงานทำให้ต้องระงับการผ่าตัดที่ไม่ฉุกเฉินส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขของศรีลังกา หลายพื้นที่ประสบกับการขาดแคลนยารักษาโรค และอุปกรณ์ทางการแพทย์ รวมไปถึงด้านการศึกษาที่รัฐบาลต้องระงับการสอบของเด็กนักเรียนเพราะไม่มีกระดาษสำหรับพิมพ์ข้อสอบ

บทเรียนและข้อเสนอแนะ

ศรีลังกานับว่าเป็นกรณีตัวอย่างของหลาย ๆ ประเทศในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพราะศรีลังกามีภาระหนี้สินเป็นจำนวนมากจากการพึ่งพาเงินกู้จากต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีนเพื่อนำมาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งไม่ได้มีผลกำไรตอบแทนที่อกเงย รวมไปถึงการตัดสินใจปฏิวัติด้านการเกษตรของประเทศโดยปราศจากสารเคมี ให้เป็นเกษตรอินทรีย์ เกษตรออร์แกนิก 100% ซึ่งผลสุดท้ายกลับกลายเป็นสร้างผลกระทบต่อส่งออกและรายได้ของประเทศ ทำให้ประเทศขาดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ บทเรียนของศรีลังกาสะท้อนมุมมองได้ทั้งทางการเมืองและทางวิชาการได้อย่างดี เพื่อเป็นตัวอย่างให้ประเทศที่กำลังพัฒนาเรียนรู้

ดังนั้นประเทศไทยควรศึกษาและใช้กรณีของศรีลังกาเป็นตัวอย่างเพื่อปรับใช้กับประเทศได้อย่างเหมาะสม อาทิเช่น การส่งเสริมและสนับสนุนเศรษฐกิจมหภาค การปรับใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ต่อภาคการส่งออกสินค้าของประเทศไทย เนื่องจากผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจอาจนำไปสู่ปัญหาทางด้านสังคมและเสถียรภาพทางการเมือง อีกทั้งยังรวมไปถึงภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของประเทศ

แหล่งที่มา

- <https://www.thegulfindians.com/lessons-learned-from-the-sri-lankan-economic-crisis/>
- <https://www.channelnewsasia.com/commentary/sri-lanka-economic-crisis-china-debt-trap-2626976>
- <https://intsharing.co/archives/15471>
- <https://www.channelnewsasia.com/asia/bankrupt-sri-lanka-rations-fuel-crisis-worsens-2628396>
- <https://www.bbc.com/thai/international-60984702>

เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา SSC Focus กรุณาส่งข้อคิดเห็นของท่านมายัง คณะผู้จัดทำ (ศศย.สปท.) T/F : ๐ ๒๒๗๕ ๕๗๑๕ - ๑๖

๑. ท่านสนใจประเด็นใดเพิ่มเติม/เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติม

- การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิทยาศาสตร์/เทคโนโลยี การทหาร พลังงาน/สิ่งแวดล้อม
- อื่นๆ

๒. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

บทวิเคราะห์โดย กองศึกษาวิจัยทางยุทธศาสตร์และความมั่นคง ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ